

Luzsi Margó – Komló-Szabó Ágnes

E'mese vár – élményalapú olvasás- népszerűsítő programsorozat a HEVESTÉKA könyvtárakban

Mottó: „Abol untatnak, onnan menekülj! Mert vagy te nem vagy még érett arra, amiről szó van, vagy nem jól mondják el neked. Mert a világ nem unalmas! Mert az ember nem unalmas!” (Mérei Ferenc)

A Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár a HEVESTÉKA Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer keretén belül 2015-ben innovációként kidolgozott új típusú programsorozatot hirdetett a Heves megyei KSZR könyvtárakban. Az egy tanéven át tartó, élményalapú, olvasásnépszerűsítő programot alsó tagozatos gyerekeknek hirdették meg *E'mese vár* címmel. Az *E'mese vár* célja egyfelől az volt, hogy a többségében kistelepüléseken élő gyerekek hozzáférjenek a minőségi könyvtári programokhoz, másfelől pedig az, hogy a KSZR munkatársak egységesen, magas színvonalon tudják ellátni munkájukat, s egymást segítő, együttműködni tudó, kreatív csapatként dolgozzanak együtt.

Volt egy harmadik cél is, ami nélkül az első kettő kérész életű lett volna. Az, hogy aki ebben részt vesz, az nagyon jól érezze magát: együtt és külön-külön, gyerekként és felnőttként, olvasóként és könyvtárosként egyaránt.

Ehhez a megtartó gyökér, a biztos alap ez volt:

- a népmese, amely mindenki számára befogadható, azonnali, örömteljes élményt ad,

- a program közös rendje, amely azonos minőséget biztosít és láthatatlan, közös áramlásba helyez mindenkit,
- idő és türelem: előkészítésre, felkészülésre és egymásra egyaránt.

Előkészületek

Az alapos és átgondolt munka megalapozta, hogy a program minden eleme „zsigerivé” váljon csapatunk valamennyi tagja számára. Erre havonként tartott szakmai műhelyünk biztosított lehetőséget. Egyeztettük elképzeléseinket, tapasztalatainkat megosztottuk egymással, elképzeléseinket összehangoltuk.

A szakmai-tartalmi felkészülés legerőteljesebb része az volt, amikor az első foglalkozást biztosító öt egri e’mesemondó letesztelte magát. Ez azt jelenti, hogy ők, akik a településeken a program első – ily módon meghatározó hangulatú – elemét adták, mindannyian élesben játszottak csapatunkkal. Végigmondták a mondókákat, elmondták a mesét, eljátszották egymással a játékokat. Ez biztosított alkalmat, hogy megismerjék egymás ötleteit, stílusát, és inspirált újabb, jobb megoldásokra. Így derültek ki hibák és hiányosságok, így lehetett javítani. Kiderültek a mesemondás döccenői, a játékok buktatói, az esetleges manírok, a fölösleges vagy „veszélyes” elemek. Az egész letisztult, kikristályosodott. Legnagyobb erénye ezeknek az alkalmaknak egymás segítése, támogatása, biztatása volt. Kiemelten törekedtünk arra, hogy a mesemondó jól és biztonságban érezze magát, örömforrás legyen számára a foglalkozás minden egyes eleme, s hogy ezt az örömet át tudja sugározni mindenkire. A későbbiek során ez így is lett.

„Nem árulunk zsákbamacskát!”

Az alapos felkészülés után 2015 őszén mutattuk be a programot. A maklári könyvtárban, KSZR könyvtárosok számára tartott továbbképzésen a program részletes ismertetése mellett saját élményként lehetett megismerkedni, megbarátkozni az első próbával. Fontos volt ez, mert így mindenki tudta, mire számíthat. Kérdezni lehetett, s ez adott még teljesebb képet az egészről.

A hivatalos felhívás a Népmese Napján történt. E’mesemondóink itt mesemondással mutatkoztak be. Ez része volt a felkészülésnek, ráhangolódásnak és biztonságszerzésnek, hiszen ismeretlen közeg előtt kellett mesélniük.

Az E’mese vár módszere

A KSZR könyvtárakban megalakult csapatoknak három próbát kellett kiállniuk, s a próbák végére minden gyerek megtalálta a kedvenc meséjét. Ezek a próbák a program három egységét képezték. Az első próbán a Bródy Sándor Könyvtár e’mesemondói látogattak el a KSZR könyvtárakba, hogy elmeséljék a csapatnak a kedvenc meséjüket, és hogy egy jót játsszanak a gyerekekkel. A második próbát a helyi könyvtáros vezette: a gyerekekkel közösen választottak egy mesét, azt együtt elolvasták vagy elmesélték, majd valamilyen alkotó, kreatív módon megjelenítették. A harmadik próbát szintén a helyi könyvtáros vezette: egy újabb *Meséj nekem...* kötetből választottak a gyerekekkel együtt egy mesét. Aztán kamishibait (japán papírszínház) készítettek belőle, s úgy mesélték újra.

A mezőszemerei gyerekek Pauer Erika e' mesemondóval

A program a BSK munkatársai és a helyi könyvtárosok közös munkájával zajlott. A megvalósításhoz szükség volt a helyi könyvtáros aktív részvételére, kreativitására, alkotókedvére, szervezőmunkájára: csapattoborzás, foglalkozások megtartása, közösségépítés a könyvtárban.

Lássuk ezt kicsit részletesebben!

Minden településen az e' mesemondók egyike indította a programot. Az öt e' mesemondó (BSK könyvtáros) azonos rend alapján felépített programmal ment a településekre. A program rendje mindenki által biztonságosan alkalmazható mód szerint lett kialakítva. Minden csoportnál egyformán jól működött, az e' mesemondók számára biztonságot adott, s lehetővé tette, hogy maximálisan a résztvevőkre tudjanak figyelni.

Az első próba rendje:

Programidő: maximum 60 perc egy-egy alkalom a foglalkozásra, ezen kívül még 30 perc a teljes programismertetésre, s egyéb felmerülő kérdések megválaszolására.

Az első próba elemei:

1. *Ismerkedés* – a személyesség gyors megteremtésére. Ennek módja minden e' mesemondó számára szabadon választott volt.
2. *Bevezető mondóka* – kötelezően mindenkinél ugyanaz. Bevezetőnek a mondóka azért fontos, mert hihetetlen erővel tudja segíteni a ráhangolódást az együttes élményre.
3. *Mesemondás* – hagyományos, fejből mesélés. Mindig a bevezető mondókát követte. A mesemondók a maguk által választott, kedves meséjüket mesélték, hitelesen így lehetett. A mesemondók közül senki sem mondta azt, amit a másik, és a program során senki sem váltott át más mesére.
4. *Memóriajáték* – a játék képei az elhangzott meséhez kapcsolódtak. Visszacsatoltak a mesei élményhez, erősítették a friss, pezsgő örömet, beszélni lehetett róla, és nem melleleg a memo-táblához ki-befutás megmozgatta őket.
5. *Játék, gyermekjáték, ének* – mindig mozgással egybekötve. A népi játékoktól az angol gyermekdalig sokféle volt a felhozatal, de valamilyen elemében mindig kötődött az elhangzott meséhez. A fentiekből látható, hogy minél teljesebb, minden érzékszervre

ható élményszerzésre törekedtünk, minden esetben az örömré, játékoságra, együttes élményre helyezve a hangsúlyt.

6. *Alkotó munka* – szintén a meséhez kapcsolódott, s egészen biztosan sikerélményt adott. Emellett pedig hazavihető, látható emlék lett az elkészült tárgy.
7. *Záróformula* – minden mesemondónak, minden helyszínen ugyanaz a mondóka. Ennek ritmusa, játékosága, variálhatósága jó lezárása volt az együttlétnek.

A foglalkozást a program és a sorozat bemutatása követte, s a gyerekek nagy örömeire itt tudták meg, hogy az első próbát teljesítették.

A második próba teljes egészében a település könyvtárosa volt bízva. Ez a próba az alkotásról szólt. Egy – a gyerekek és a könyvtáros által együttesen választott – mese volt az alapja ennek az alkotó tevékenységnek. Ezzel kapcsolatban sem volt semmiféle kitételünk, elvárásunk. Abba az irányba próbáltuk mozdítani a gyerekeket segítő könyvtárost, hogy olyasmit csináljanak, amihez leginkább affinitást éreznek. Volt, aki színházi előadást csinált; voltak, akik rejtvényt, mások, kőlevelet, csuda-fát készítettek. Ez kapunyitás volt afelé, hogy minél szabadabban, bátrabban alkossanak, talán még a nem oly távoli jövőben is.

A vámosgyörki e'mese csapat Macskació előadása

A harmadik próba kamishibai készítése egy meséből, a sorozat bármelyik kötetéből. A csoportok ekkor is szabadon választott meséből dolgoztak. A papírszínház készítése során a résztvevők ismét bensőséges kapcsolatba kerültek a választott mesével. Egyfajta intimitás alakult ki a gyerekek és a mese egyes részei között. Az együttes alkotás, az ezt követő mesélés fokozta ezt.

A programzárás volt az utolsó eleme az *E'mese várnak*. A helyi záróprogramot a települések könyvtárosai szervezték. Ez (is) az örömködés ideje volt, itt kapta meg az ajándékkönyvet minden résztvevő, és itt sorsolták ki, hogy ki legyen a nagy zárókirándulás résztvevője.

A megyei záróprogram egy kisvonatos kirándulás volt a Bükkbe. Százhusz ember számára szerveztük meg úgy, hogy az mindenki számára emlékezetes és felejthetetlen legyen. Négy csoport járta végig azokat az utakat, amelyek ezt biztosították. Volt csöndes, beszélgetős, ráérős, rajzolás üldögélés, volt csavargós, ballagós ismerkedés az erdővel, volt vidám, bevállalós, bátorságot és bizalmat próbáló játék, és volt együttes alkotásra alapozott mandalakészítés. Mindenki mind a négy utat bejárta. A kövekből, gallyakból,

otthonról hozott színes szírmokból készített hatalmas mandala tette láthatóvá azt a csodát, amely a sok kis faluból összesereglett gyermek és felnőtt közös örömről, élményéről és együttműködéséről szól.

Online jelenlét

A közösségi média, a web nagyon hasznos a közös munka szempontjából. A gyorsaság, a folyamatos online jelenlét és kapcsolattartás mindannyiunk munkáját megkönnyíti és ma már elengedhetetlen.

Az *E'mese vár*ban három oldalról használtuk az internet előnyeit: létrehoztunk egy e'mese webet¹, jelen voltunk a közösségi médiában², a munkaszervezést pedig a felhőben végeztük.

Az *E'mese vár* weboldalát egy ingyenes weboldalkészítő platformmal készítettük el. A weblap stílusára jellemző, hogy a gyerekek nyelvén íródott, elsősorban nekik szól, és nem a felnőtteknek. Weboldalunkon igyekeztünk a lehető leglogikusabban elhelyezni az *E'mese várral* kapcsolatos összes dokumentumot. Feltöltésre került a játék leírásától kezdve, a részletes menetrenden, a gyerekek munkáin keresztül a próbákon készült videóig gyakorlatilag minden apró momentum, amely segíthette a könyvtárosok munkáját, illetve ami ötletet adhatott nekik a gyerekekkel folyó munkában. A KSZR munkatársaknak szervezett szakmai napon részletesen bemutattuk az oldal felépítését, használatának módját. Ahogy haladtunk előre az időben a próbák teljesítésével, hétről hétre látványosan épült, tartalmilag is egyre színesebb lett az e'mese web.

Az *E'mese vár* facebook oldalát azzal a céllal hoztuk létre, hogy az információkat, aktuális tudnivalókat, híreket, a próbákról készült fotókat a leggyorsabb módon el tudjuk juttatni az E'mese csapatok tagjaihoz. Itt osztottunk meg ötleteket is a kollégákkal az alkotó munkához: ötletek a „semmi jegyében”.

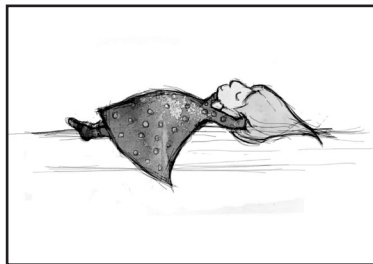
A felhő-technológiák alkalmazása hosszú évekre vezethető vissza könyvtárunkban. Az ingyenesen és széles körben elérhető GoogleApps szolgáltatást használjuk, melynek különböző alkalmazásai szinte minden feladatra kínáltak megoldási lehetőséget. A Google alkalmazásokhoz minden kolléga rendelkezik felhasználónévvel, hozzáféréssel. A programok és a gépkocsi foglaltság egy felületen való áttekinthetősége, lekérdezhetősége az *E'mese vár* esetében is segítette az időpontok szervezését, a párhuzamok elkerülését.

Technikai háttér

A program háttérét adó 18 részes *Mesélj nekem...* sorozatot a megyei könyvtár minden szolgáltató helyére megvásároltuk. A beszerzéshez felvettük a kapcsolatot a Líra Könyvkiadóval, ahonnan nagytételben szereztük be a könyveket. Úgy véljük, a sorozat mint könyves bázis jó döntés volt, mert tematikus válogatásának köszönhetően megkönnyítette a meseválasztást, az olvasók körében kedvelt, s nem utolsósorban beszerezhető volt.

A programhoz egységes arculatot alakítottunk ki, amely visszaköszönt minden dokumentumunkról, az e'mese webről és a közösségi média oldaláról is. A programsorozat illusztrátora Szalma Edit (a *Mesélj nekem...* sorozat egyik illusztrátora) lett, aki örömmel fogadta a felkérésünket, és biztosította számunkra a mesekönyvsorozat általa készített illusztrációját. Szükségünk volt még egy logóra is, ennek megtervezésére egy fiatal grafikust kértünk fel, aki számos E'mese manót rajzolt nekünk, ezek közül került ki az az

egy, amely végigkísérte a teljes programot. Az egységes arculatba beemeltük még a Bródy Sándor Könyvtár arculati elemeit is.

E'mese manó

A harmadik próbához kamishibai keretet és ehhez való kész meséket kaptak a részt vevő települések – ezeket a Csimota Kiadótól szereztük be. Így volt lehetőségük megismerkedni ezzel a műfajjal, élményként, látványként, mesélési módként egyaránt. A képek készítéséhez a méretre vágott papírt és a rajzeszközöket is a megyei könyvtár biztosította. Ezen túl minden e'mese könyvtár kapott egy próbapapot, amelyet a könyvtárban kifüggesztve jelezhetett, hogy csatlakozott a játékhoz, és az e'mese csapatok minden tagja vándorkönyvet is kapott az első találkozón.

Miben rejlik az E'mese vár sikere?

- *Olvasásnépszerűsítő:* sokfelől halljuk, hogy nem olvasnak a gyerekek, ezt a gondolkört cáfoljuk ezzel a programmal.
- *Interaktív:* a gyerekek szempontjából folyamatos és közvetlen a kapcsolódás társaikkal, a könyvtárossal, és közben nem mellékesen a könyvekkel, könyvtárral.
- *Alkotó-fejlesztő:* a program az alkotókészségnek mind gondolati, mind gyakorlati szinten tág teret ad, észrevétlenül, indirekt módon fejleszti a személyiséget, az egyéni képességeket.
- *Közösségépítő:* a csoportos együttlét feltételezi a nyitottságot, empátiát, szociális interakciót, így hozzájárul az együttműködési kompetencia fejlesztéséhez, mely alapja a közösségépítésnek.
- *Élményalapú:* a program arra koncentrál, hogy teljesítmény-kényszertől mentes, inspiráló flow-élményt biztosítson mind a gyermekeknek, mind a velük foglalkozó felnőtteknek. A részt vevő gyerekeknek nem kell semmilyen feladatlapot kitölteniük a program során, nem pontozzuk a teljesítményüket, a felnőtteket nem méricskéljük. A játék, a mese, az alkotó munka együttese biztosítja számukra a fentieket.
- *Kisdiákoknak szól:* a programot alsó tagozatos diákoknak terveztük, 1-4. osztályos gyerekekkel lehet csatlakozni a játékhoz.
- *Megegyi hatókörű:* a program kialakítása miatt bármennyi könyvtár csatlakozását elbíri.
- *Ösztönző:* a közös alapokon szervezett programok előnye, hogy nagyobb inspirációt hoznak magukkal.

Az egri megyei könyvtárban hálózati szinten azért is dolgozunk, hogy a HEVESTÉKA Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerünkben minden KSZR és Bródy-könyvtáros otthonosan mozogjon. Az osztályok, csoportok közötti együttműködés nagyon szoros in-

tézményünkben, illetve a megyei könyvtár teljes kollektívája és a KSZR könyvtárosok között is napi munkakapcsolat van. Mindez nem kampányszerű együttműködés, hanem folyamatos és valós. Úgy éreztük azonban, hogy ez nem elég: új kapcsolódási pont kellett, szorosabbá akartuk fűzni a HEVESTÉKA könyvtárosok közötti kapcsolatot, hiszen ők napi szinten azonos problémákkal küzdenek a munkájuk során.

Az *E'mese várral* ezt a típusú kapcsolódási pontot (a KSZR könyvtáros és KSZR könyvtáros közöttit) is sikerült elérnünk az élményalapú olvasásnépszerűsítés mellett. Akik ehhez a programsorozathoz csatlakoztak, mindannyian ugyanazt élték át, játszották végig, és tapasztalataink szerint a közös élmények szorosabbá, erősebbé fűzték közöttük a kapcsolati szálakat.

Az *E'mese vár* szakmai eredményei mellett azt is fontos megjegyezni, hogy a KSZR kollégák lélekleben, önbizalmukban megerősödtek. Megtanultak egy olyan módszert, amelyet bármikor tudnak alkalmazni, hisznek magukban, rájöttek, hogy képesek hasonló közösségi programok önálló megvalósítására.

Az *E'mese vár*hoz Heves megyében 37 könyvtári szolgáltató hely csatlakozott, és 371 gyerek járta végig a próbák útját.

A program lezárása után végzett elégedettségmérés alapján elmondható, hogy öt könyvtárban a közös munka befejezése óta is rendszeresen tartanak az *E'mese vár*hoz hasonló gyerekfoglalkozásokat, nyolc könyvtár pedig alkalmanként tud szervezni ilyen összejövetelt. Ez azt jelenti, hogy az elégedettségmérésben részt vevő 24 könyvtár több mint felében jöttek létre működő közösségek, amelyeket már a helyi könyvtárosok koordinálnak.

Összegzés

A Bródy Sándor Könyvtárban nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a KSZR-ben zömmel olyan programokat kínáljunk a megye szolgáltató helyeinek, amelyeket a Bródy Sándor Könyvtár munkatársai tartanak. Ennek megvalósításához könyvtárunk megfelelő humán erőforrással rendelkezik. Felkészült, kreatív, a könyvtári foglalkozások szervezésében és megvalósításában jártas, együttműködő csapat dolgozik intézményünkben. A munkatársak egyéni elképzelései és törekvései harmonikusan kapcsolódnak össze könyvtárunk általános stratégiai céljaival. A szervezet egészét áthatja a teljes körű minőségmenedzsment eszközök alkalmazása, az élő, jó gyakorlat átadásának szemlélete.

Ez érződött, ez teljeseedett ki az *E'mese vár* sikerében. Ez a siker pedig visszahatott a könyvtár, a könyvtárosok munkájára, szemléletére. E kettő együttesének (is) köszönhető, hogy azóta már új, innovatív ötletek indultak el és keltek életre megyénk települési könyvtáraiban. Erről később hírt adunk.

Záró gondolatunk, kedves olvasónk és kollégánk, azonos Weöres Sándoréval:

„Örööm sokszorozódjék a te örömindben.”

JEGYZETEK

1. <http://emesevar.wix.com/emesevar>
2. <https://www.facebook.com/emesevar>